

MIJN CONTACTEN MET DE DOMINEE EN ZIJN DORPELINGEN

Het was op een lange winteravond, dat ik onder een heldere sterrenhemel door het licht van een volle maan geleid werd naar de woning van de predikant. Als mens had ik mijn plaats nu gevonden, in het veen bij het meer. Als Christen wilde ik mijn plaats nu ook vinden. Ik wilde belijdenis doen, en aan het avondmaal. Ik werd hartelijk ontvangen, door een predikant die achteraf al lang met me had willen praten. De verhalen gingen rond, in het dorp en in het veld, en de man achter de verhalen, ikke dus, was zo ongrijpbaar als het maar kon. Deze avond kreeg de dominee de kans om te luisteren en te vragen, tot hij stiller en stiller werd. Het vervelende was, dat hij niet meer begon te vragen, maar conclusies ging trekken. “Dus Cilie is verwekt in zonde, in een moment van ijdele lust, die tegen de geboden inging?”, was een van zijn stellende uitspraken. “Wat er tussen haar vader en moeder is gebeurd, daar kunnen we van alles van denken, maar daarom mogen we het kind niet afwijzen”, was mijn geschrokken reactie. “Maar er is verschil tussen een gewoon kind en een hoerenjong, al zijn ze ook beiden in zonde ontvangen en geboren”, reageerde hij weer.

“Mijn Cilie is gedoopt, ze groeit op in alles waarin een dame op kan groeien. Ze is een bijzonder kind, met een schrandere verstand, veel vragend en veel onderzoekend, en die liet Jezus toch tot Hem komen? Die Joodse kinderen waren niet eens gedoopt!” gaf ik terug. “Juist ja”, zei de dominee, “net als haar vader gebruikt ze haar verstand niet voor vrouwenzaken. Ze gedraagt zich als een man!”, was het weer stellig. “Ze speelde als een jongen, en bemoeit zich met mannenzaken! En u bent haar vader niet, u zou het kind in een goed christelijk weeshuis moeten plaatsen, daar wordt ze tenminste fatsoenlijk opgevoed!”

Zo moest hij dat niet zien, wilde ik zeggen, maar ik kreeg nog meer te verduren. “En haar pleegmoeder, dat is een zwarte? U leeft in zonde met een zwarte, van het vervloekte volk van Cham! En u zegt ook nog dat u met haar getrouwd bent? Dat is een gruwel, tegen het heilige huwelijk!”. Hij kon een heleboel zeggen, maar hij moest niet aan mijn Sara komen. “U kent haar niet. Ze heeft niets van Cham. U zou wensen dat u zo’n vrouw had”, wierp ik de predikant toe, die zijn huiselijke ruzies amper binnenshuis kon houden. “Duivelskinderen, ze verleiden ons en stelen onze ziel!” was het. “U snapt er helemaal niets van”, viel ik uit. “Als God een deel van de mensen een zwarte huid heeft gegeven, dan maakt dat toch verder niets uit? Een man is een man, een vrouw is een vrouw, en als er tussen hen ware liefde ontstaat, voldoen we dan niet aan alle geboden, en aan alle hoofdwetten van liefde? God kan toch niet zo wreed zijn, dat hij van ons vraagt onze naasten lief te hebben, en ze vervolgens zo bekoorlijk maakt, dat we er ons hele leven mee willen delen, en dan zeggen dat het zonde is als we ze als medemensen behandelen? “Leest u de Bijbel maar eens”, viel de dominee uit. “Zonde wordt vervolgd tot in het zoveelste geslacht, Cham zijn nageslacht is vervloekt, Cilie en die zwarte vrouw zijn een Christen onwaardig! Doe ze weg, bekeert u en kom dan terug!”

Met die laatste woorden gaf hij ook al min of meer aan dat het gesprek beëindigd was. Maar nog niet voor mij. “Dus, zei ik, in uw bijbel staat wat anders dan in de mijne? In uw bijbel is niet ieder mens geschapen naar het beeld van God, en in liefde aanvaard door God en mens?” “Dat ziet u verkeerd!”, riep een rood aanlopende bijbelverknipper. “Dus iedereen wordt gestraft naar de zonde van zijn voorgelacht”, ging ik verder, en mijn Sara en mijn Cilie worden door u afgewezen door wat hun voorgelacht hebben gedaan?” “Juist!” zei de briesende man, “we beginnen elkaar te begrijpen!” Ik speelde mijn troef uit: “Waren uw en mijn voorouders geen godlasterende en duivelaanbiddende Wodanvereerders?” “Dat waren ze”, zei de man, die nog niet begreep welke kant ik op wilde. “Zijn wij door ons vervloekte voorgelacht dan net zo vervloekt als het zaad van Cham, of gaan we ons verstand gebruiken en geloven we weer in genade en vergeving, liefde en een nieuw begin?” “Weg u lasterende schavuit! Jij hebt een verbond met de duivel gesloten!” werd er geroepen. “Die komt er niet meer in, als we Christus aannemen” zei ik nog, maar dat hoorde hij al niet meer.

Wit weggetrokken van kwaadheid stapte ik zijn woning uit, om hem nooit meer te betreden. Deze man, en deze kerk hadden voor mij afgedaan. “Waar twee of meer in Mijn naam verenigd zijn, ben Ik in hun midden”, zei ooit de rabbi van het Kruis. Met die kleine kring van gelovigen zou ik het moeten doen, de rest van mijn leven, in afwachting van de terugkeer van de kerk tot de liefde die ze zou moeten uitstralen. En ik heb mijn gesprekken en het delen van gelovige broederliefde genoeg gehad, op dit gebied. De dominee zag overal het kwaad zitten, behalve bij de grote veeneigenaren, die niet begrepen dat Jezus er was voor de armen, en hen opriep om die een beter leven te geven. Toen David de Jode naar het Hooge Veen was gekomen, hoorde hij natuurlijk volgens deze dominee bij de moordenaars van Christus. Voor mij hoorde hij bij de broeders die de geboden serieus wilden nemen. We hadden hele gesprekken, David en ik, waarbij het niet Jezus was die ons uit elkaar dreef, maar juist de Messias die ons bond, in de verwachting van een betere wereld. Dat dit dezelfde persoon was, daarover waren we het natuurlijk niet eens, maar moet een mens het met zijn medemens altijd overal over eens zijn?

Diverse kerkeradsleden die zelf wel eens wilden zien of ik wel of niet zo slecht was als de dominee vertelde, Albert Schonewille (de oude veenarbeider die zoveel had meegemaakt) Roelof Lamberts Dodevis, Jan Andries de Vries, Lyckle Oeges, vader en zoon Calkoen, Hessel Wensinck (de koetsier van de heer van Echten), ja zelfs de heer van Echten zelf kwam bij mij over de vloer. En nog veel meer mensen die in het veen werkten en wel een soopje lusten. We dronken een borrel, in mijn tot stille knijpe uitgegroeide woonkamer, en we bekeken mijn ‘schatten: de tekeningen die Hanno had gemaakt van Catharina, van meneer en mevrouw De Cosse, zijn zelfportret, de grote Afrikaanse hoorn met de ingesneden kikkers en bloemen, het grote boek waarin we alle negers hadden ingeschreven, met hun overlijden, geboortes

van kinderen, verkoop van slaven en de aanschaf van nieuwe. De slang in de fles, de hoorn toen ik nog koeien dreef, een paal met uitgesneden figuren en het bijbehorende masker van het volk van ver achter het oerwoud, een ketting met bronzen figuurtjes, twee magische toverstaven en nog veel meer. En dan spraken we over de dingen des levens, des doods, des duivels, des hemels en des Heeren.

Ze nodigden me ook uit voor tegenbezoeken, en die zijn er dan ook volop geweest. Ik had het goed daar in het veen, waar ik kon genieten van mijn steeds meer en beter opschietende gewassen, in mijn eigen paradijsje, met een lieve Sara en een altoos zingende Cilie om mij heen. Zolang ik niet teveel in het dorp werd gezien. Want dan waren er op het Hoogeveen altijd wel van die onbegrijpelijk kortzichtige mensen, die niet met mij, maar over mij spraken. Die mij niet kenden, maar die alles over mij wisten. Ze roddelden over mijn grond, mijn rariteitenkabinet en over mijzelf. Er waren er zelfs die beweerden dat ze me hadden zien vliegen. Dit alles zou komen uit 'betrouwbare' bronnen. Uit de mond van de duivelzoekende dominee, bijvoorbeeld. Dit alles veranderde, toen er enkele incidenten gebeurden. Toen kende men mij ineens niet meer. Men durfde er niet voor uit te komen dat men mij gekend had, en behandelde mij als oud vuil. De stille knijpe kende bijna geen klanten meer, want ze liepen in een boog om ons heen. Ze noemden mij de Stroeve, omdat ik zo moeilijk zou zijn in de omgang. Ik zou zo stroef zijn, dat er amper met mij te praten viel. Van mijn kant heb ik ze als even stroef ervaren. In die dagen werd het stiller, in mijn paradijsje in het veen. Een enkeling die nog langskwam. Ik begon de stilte, de natuur, de dieren om mij heen, en natuurlijk de liefde van Sara en Cilie, nog intenser te beleven. Het maakte mij ook rijker, al bracht het me verdriet. Zeker toen we Sara aan de eeuwigheid hadden moeten prijsgeven, was de stilte om mij heen soms pijnlijk. Maar de stem van Cilie was het beste medicijn.

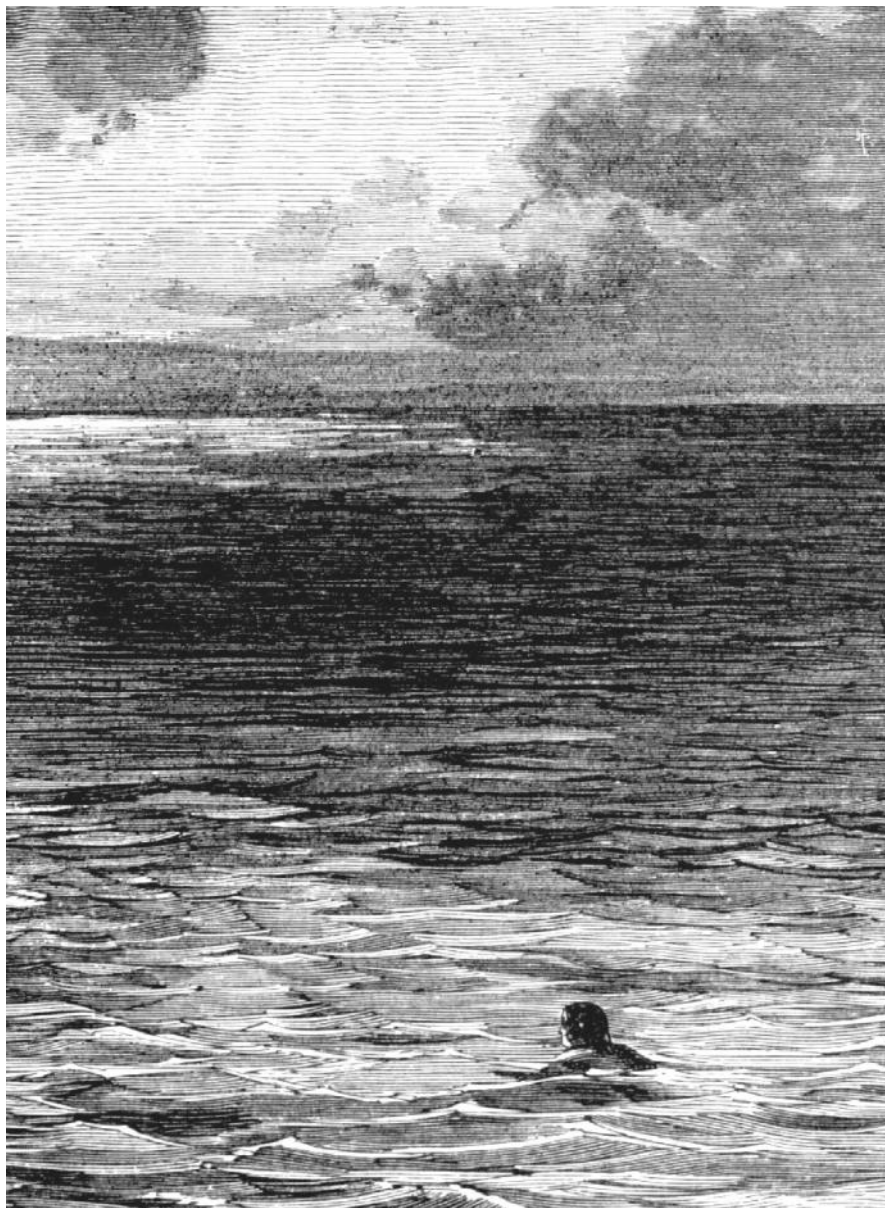

“Er waren er zelfs die beweerden dat ze me hadden zien vliegen.”

Hoofdpersoon in deze incidenten was niet ik, niet Cilie, maar eigenlijk alleen Arend Peters. Hij was knecht bij Abraham Calkoen, diende daarna diens zoon en was een ster in het imiteren. Hij noemde zich dan Arent Calkoen, of Petrus Calkoen, al naar gelang hij vader of zoon zei te zijn, en zette als een volleerd speler een prachtige rol neer. Arend Peters had een fantasie alsof hij alle verhalen uit 1001 nacht, waarover ik mijn vriend Hanno had horen vertellen, zelf had kunnen verzinnen. Hij kon goed schrijven. Hij assisteerde vader en zoon Calkoen wel bij hun boekhouderij. Hij zei dat hij zelfs nog eens een boek wilde schrijven, waarin hij alle geheimen van de Calkoens openbaar wilde maken. Dat zal wel een van zijn fantasieën zijn geweest.

Op een dag was mijn grote Afrikaanse dwarshoorn verdwenen, nadat ik nog eens voorgedaan had aan Arend Peters hoe de negers er op bliezen. Twee dagen later werden op diverse plaatsen in en rond het dorp spookachtige geluiden gehoord. De mensen werden bang. De dominee zag de duivel al rondgaan en preekte over boetedoening van nog niet geopenbaarde zonden. De hoorn kwam even plots weer terug, nadat Arend Peters weer een borrel was wezen drinken. Toen ik hem op de man af vroeg of hij hem 'geleend' had, werd hij kwaad. Hij is nooit meer in mijn tapperij geweest. Vanaf dat moment verspreidde hij de meest onzinnige verhalen over mij en Cilie. De mensen werden bang gemaakt voor die 'duivel' in de velden, met die 'nevelheks', die je kinderen kon betoveren. Men begon mij 'De Stroeve' te noemen, maar waren het niet hun eigen gedachten over mij die het contact bemoeilijkten? Is wie een slecht idee van iemand heeft niet zo geremd in contact, dat het wel moet mislopen?

Wie niet bang voor me was, en wie ook bleef komen, dat was Herman Alberts. Wat ging er een schok door ons heen, toen we elkaar erkenden, toen op die ene avond, dat Herman na het werk even een borreltje dacht te drinken in de nieuwe tapperij aan het Riegmeer. De dag dat ik Herman achter moest laten op het zinkende schip, is nog vaak door mijn hoofd gegaan, en ik herinnerde me iedere minuut van die vreselijke dag. Toen ik wegvoer, en Herman naar de haaien zou gaan, kon ik niet weten dat het zinkende schip achter de horizon op een of andere zandbank vast zou komen te zitten. Het gaf de bemanning de kans om een vlot te maken, dat echter omsloeg door ruw weer. Herman zwom in de richting waar hij land verwachtte, en kwam doodmoe op een verlaten strand. Een Oost-Indiëvaarder op retour pikte hem op, en hij kwam na voldoende omzwervingen om een eigen boek te kunnen schrijven op zijn vaders boerderijtje terug. Hij besloot turf te gaan graven op het Hooge Veen. De verhalen die de seizoenarbeiders mee hadden genomen uit Drenthe waren zo goed, dat daar een goede toekomst voor hem zou kunnen zijn. Zijn broers volgden al snel en zelfs zijn oude vader kwam hem na, toen een jongere broer het ouderlijke boerderijtje had overgenomen. We hebben heel wat af gepraat.....

Herman Alberts, eenzame zwemmer in een grote zee.